

Κερδοσκοπία και άμιλλα

Γεώργιος Κουμάντος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σε μια προσπάθεια να συντεθούν τα διεστώτα, το δημόσιο με το ιδιωτικό πανεπιστήμιο, ορισμένοι προτείνουν τη δημιουργία του μη κρατικού μη κερδοσκοπικού πανεπιστημίου. Το άρθρο εξηγεί γιατί το θεσμικό αυτό υβρίδιο είναι θνησιγενές και σε κάθε περίπτωση δεν αντιμετωπίζει τα χρόνια προβλήματα της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης.

Η κατάσταση της παιδείας στον τόπο μας αναγκαστικά διατηρεί στην επικαιρότητα το θέμα της «ιδιωτικοποίησής» της, αφού μάλιστα το ιδεολογικό εκκρεμές βρίσκεται στη φάση όπου η ιδιωτικοποίηση προβάλλει σαν μαγική αλοιφή και θεραπεύει τα πάντα. Και για μεν τις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης, το πρόβλημα είναι «μόνον» ένα πρόβλημα κοινωνικής δικαιοσύνης: τα καλύτερα σχολεία είναι συνήθως ιδιωτικά και προορίζονται καταρχήν για τους πλουσιότερους (και για όσους αποδίδουν στην παιδεία τη σημασία που της αρμόζει, ώστε να κάνουν τις αναγκαίες θυσίες). Τα πράγματα μπερδεύονται στη βαθμίδα της ανώτατης παιδείας, όπου το Σύνταγμα αποκλείει την ιδιωτικοποίηση.

Αλλά καμιά συνταγματική διάταξη δεν είναι ικανή να εξαφανίσει ένα πρόβλημα. Κι ώσπου να φθάσει (αν φθάσει ποτέ) η ανώτατη παιδεία σε κάποιο επίπεδο στοιχειωδώς ικανοποιητικό, η συζήτηση για την ιδιωτικοποίηση θα συνεχίζεται. Κάπως σχηματικά, τα επιχειρήματα υπέρ και κατά θα μπορούσαν να συνοψισθούν σε δύο αντίθετες θέσεις: για τη μια άποψη, η δωρεάν παιδεία είναι κρίσιμο συστατικό της ισότητας ευκαιριών, που είναι θεμέλιο της κοινωνικής δικαιοσύνης, κι αυτό σβήνει με τη δημιουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων· για την άλλη άποψη, ο τόπος χρειάζεται επιστήμονες υψηλού επιπέδου, κι αυτούς μόνο τα ιδιωτικά πανεπιστήμια μπορούν σήμερα να τους εκπαιδεύσουν για το γενικό καλό.

Και οι δύο απόψεις στηρίζονται και υποστηρίζονται: η επιλογή φαίνεται να είναι ανάμεσα στην ισότητα και στην αποτελεσματικότητα. Εκείνο όμως που πρέπει εξαρχής να παραμερισθεί είναι οι προτάσεις δήθεν συμβιβαστικών ή «ενδιάμεσων» λύσεων, οι οποίες απλώς συγκαλύπτουν την πραγματική επιλογή με κάποιες «φόρμουλες» που δεν έχουν άλλο προσόν από το προσόν της υποκρισίας.

Μια τέτοια φόρμουλα έχει και το πρόσθετο προσόν ότι φαίνεται να τηρεί τη συνταγματική επιταγή και δε χρειάζεται αναθεώρηση του Συντάγματος: η ανώτατη παιδεία θα πάψει μεν να είναι μονοπώλιο του κράτους, αλλά δε θα γίνει και ιδιωτική – θα έχει ως φορείς νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Αυτή η μεγαλοφυής ιδέα καταρρέει μόλις θελήσει κανείς να την εξειδικεύσει. Ποια είναι τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που θα μπορούσαν να αποκτήσουν και να λειτουργήσουν δικά τους πανεπιστήμια; Ο νους πηγαίνει σε δύο: στους δήμους και στην Εκκλησία. Και οι μεν δήμοι, εκτός από τις άπειρες λειτουργικές τους ανεπάρκειες και από το δηλωμένο κομματισμό τους, βρίσκονται σε τέτοια οικονομική κατάσταση, ώστε ζουν μόνο με κρατικές παραχωρήσεις εσόδων. Έτσι, πραγματικός χρηματοδότης των τυχόν δημοτικών πανεπιστημίων θα ήταν το κράτος. Μένει η Εκκλησία, που και τα οικονομικά μέσα διαθέτει (αντί για ξενοδοχείο, πανεπιστήμιο) και τις σχετικές φιλοδοξίες ασφαλώς θα είχε. Θέλουμε όμως να παραδώσουμε την ανώτατη παιδεία του τόπου μας στη μονομέρεια του εκκλησιαστικού δογματισμού;

Μένει η λύση που χαρακτηρίζω υποκριτική: να επιτραπούν ιδιωτικά πανεπιστήμια που θα ανήκουν σε φορείς «μη κερδοσκοπικούς», με το πρόσθετο πλεονέκτημα, μάλιστα, ότι έτσι θα εξασφαλισθεί και μια άμιλλα μεταξύ των πανεπιστημίων που θα επιφέρει ανύψωση του επιπέδου και των δημόσιων πανεπιστημίων. Ας δούμε αν αντέχουν στην

κριτική και τα δύο αυτά σημεία: η μη κερδοσκοπικότητα και η παρακίνηση σε άμιλλα.

I. Τα μη κερδοσκοπικά

Η λύση των ιδιωτικών αλλά μη κερδοσκοπικών πανεπιστημίων δε στηρίζεται σε κάποια εξέταση των πραγματικών αιτιών της κακοδαιμονίας των ελληνικών πανεπιστημίων, που θα μπορούσαν να συνοψισθούν σε τρία: απρόσφορο νομοθετικό πλαίσιο, ανεπαρκή οικονομικά μέσα, ακαταλληλότητα ενός μέρους του διδακτικού προσωπικού. Ας υποθέσουμε ότι τα ιδιωτικά πανεπιστήμια θα λειτουργούσαν με κάποια νέα νομοθετική βάση κι ότι κάποιοι «αγώνες» δε θα οδηγούσαν στην επέκταση των στραβών της ισχύουσας νομοθεσίας (άσυλο, εκλογές πανεπιστημιακών οργάνων) και σ' αυτά. Από πού αλλού θα βρίσκονταν τα αναγκαία κεφάλαια για την ίδρυση και τη λειτουργία τους παρά από κάποιους «επενδυτές» και από τα υψηλά δίδακτρα; Και πού θα βρισκόταν το αναγκαίο διδακτικό προσωπικό, χωρίς όμως να απογομνωθούν τα υπάρχοντα δημόσια πανεπιστήμια από όσους ικανούς διδάσκοντες έχουν; Με (άσχετα) αμερικανικά παραδείγματα και με συνθήματα περί αξιολόγησης και ανταγωνιστικότητας τα προβλήματα δε λύνονται.

Και πρώτ' απ' όλα, τα κεφάλαια που χρειάζονται για να ιδρυθεί ένα στοιχειωδώς πραγματικό, καινούριο πανεπιστήμιο με τις διάφορες σχολές του, τα γραφεία, τις αίθουσες διδασκαλίας και σεμιναρίων, τις βιβλιοθήκες, τα σπουδαστήρια, τα εργαστήρια, τις κλινικές, χώρους για τη στέγαση και τη διαβίωση των φοιτητών και ό,τι άλλο παρεπόμενο είναι τεράστια. Από πού θα βρεθούν τα κεφάλαια αυτά; Αν μεν υπάρχουν κρυμμένα σε κάποιο δημόσιο ταμείο, γιατί δε δίνονται από τώρα για κάποια βελτίωση της κακής κατάστασης στα περισσότερα δημόσια πανεπιστήμια; Κι αν δεν υπάρχουν δημόσια χρήματα, ποιος ιδιώτης επενδυτής θα θελήσει να τα διαθέσει όταν η μόνη υπόσχεση που του δίνεται είναι ότι η επένδυσή του θα είναι μη κερδοσκοπική, δηλαδή μη κερδοφόρα; Βλέπει κανείς στον ορίζοντα υποψήφιους «δωρητές πανεπιστημίων» όπως υπήρξαν παλαιότερα στην Αμερική κάτω από άλλες οικονομικές (και φορολογικές) συνθήκες και μέσα σ' ένα διαφορετικό κλίμα;

Αλλά ας υποθέσουμε ότι τα κεφάλαια για την ίδρυση βρίσκονται. Πώς θα λειτουργήσουν τα καινούρια ιδιωτικά πανεπιστήμια υψηλής

στάθμης; Προφανώς με υψηλά δίδακτρα! Έτσι όμως τα πανεπιστήμια αυτά θα γίνουν ο πιο κρίσιμος παράγοντας κοινωνικής ανισότητας. Τα παιδιά των οικογενειών που μπορούν να πληρώνουν αυτά τα δίδακτρα, θα έχουν τη δυνατότητα για σπουδές ποιότητας με μεγάλες πιθανότητες επαγγελματικής επιτυχίας. Οι άλλοι θα πρέπει να βολευτούν όπως όπως με τα υπάρχοντα και ολοένα πιο παρακμάζοντα από εγκατάλειψη πανεπιστήμια. Όσα μπαλώματα κι αν επιφέρει κανείς στο κατά βάση άνιστο αυτό σύστημα, π.χ. όσες υποτροφίες (για «φτωχούς, αλλά άξιους» νέους...) κι αν προβλέψει, δύσκολα θα μπορεί να γίνει λόγος για κοινωνική ευαισθησία του συστήματος. Εκτός αν προβλέπεται ότι αδικία δε θα υπάρχει γιατί τα ιδιωτικά πανεπιστήμια θα είναι «πανεπιστήμια ευκαιρίας» που θα κοροϊδεύουν τον κόσμο και θα κατεβάζουν τη στάθμη της ανώτατης παιδείας...

Το χρήμα και η δόξα

Στο σύστημα αυτό, τα ιδιωτικά πανεπιστήμια δε θα αποφέρουν κέρδη στους ιδιοκτήτες τους, π.χ. αν είναι ανώνυμες εταιρείες δε θα μοιράζουν μέρισμα. Είναι όμως το κέρδος η μόνη οικονομική ωφέλεια που μπορεί να αποκομίσει όποιος έχει ενεργό, διευθυντικό ρόλο σε μια τέτοια πανεπιστημιακή «επιχείρηση»; Ας υποθέσουμε ότι οι όποιοι ιδιοκτήτες ή οι δικόι τους άνθρωποι και διαπρεπείς φίλοι τους γίνονται πρόεδροι, μέλη του διοικητικού συμβουλίου (ή, επισημότερα –γιατί όχι;– κάποιας «Συγκλήτου»), διευθυντές, και εξασφαλίζουν ένα καλό μισθό, ενδεχομένως υπηρεσιακή κατοικία και υπηρεσιακό αυτοκίνητο με οδηγό, έξοδα παράστασης και κίνησης σε επίπεδα τώρα πια συνηθισμένα στον ιδιωτικό τομέα, τι χρειάζονται τα κέρδη; Αντίθετα, θα είναι περίπου καθήκον τους να εξαντλούν με τέτοια έξοδα τα πλεονάσματα των εισπράξεων...

Κι έπειτα, το οικονομικό όφελος δεν είναι το παν. Λογαριάστε τι αποφέρει σε αίγλη και κοινωνική ισχύ ένα υψηλό αξίωμα σ' ένα πανεπιστήμιο. Στην Αμερική, δοξασμένοι νικητές του Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου και πρώην Πρόεδροι των Ηνωμένων Πολιτειών καλοδέχθηκαν να καταλάβουν το αξίωμα του Προέδρου σε ιδιωτικά πανεπιστήμια. Και μόνο για τη δόξα. Άσε που η δόξα αυτή εύκολα μεταφράζεται σε συγκεκριμένες δυνατότητες: εκλογή άλλων αξιωματούχων, εκλογή καθηγητών και προσωπικού, εισδοχή φοιτητών, χορήγηση υποτροφιών, έγκριση ερευνητικών προγραμμάτων – η κλίμακα της κοινωνικής ισχύος απέραντη, όπως και η δυνατότητα περαιτέρω «μεταφράσεων», π.χ.,

σε πολιτική σταδιοδρομία ή και πεζές ωφέλειες. Τι σημασία έχουν πια τα χρήματα – που, έτσι κι αλλιώς, έρχονται αν τα θελήσεις;

Ιδιωτικοποίηση λόγω αποτυχίας

As μνημονευθεί και μια άλλη συνέπεια: Κανείς δεν μπορεί να προβλέψει σε ποιον, «αφιλοκερδή» έστω, θα περιέλθει ο έλεγχος στα ιδιωτικά πανεπιστήμια, Έλληνα ή ξένο, για παράδειγμα με μεταβίβαση των μετοχών ή με τη συμμετοχή του στα διευθυντικά όργανα. Ο φόβος αυτός δεν είναι εκδήλωση ξενοφοβίας ή προσήλωση σε κάποιες ξεπερασμένες εθνικές ιδεολογίες. Αλλά σωστό είναι η ανώτατη παιδεία να είναι προσανατολισμένη στα προβλήματα, στα συμφέροντα και στις ανάγκες του τόπου, κι όχι να κατευθύνεται από ξένες μέριμνες και ξένες επιδιώξεις.

Η όλη συζήτηση, κατά βάθος, περιέχει περισσότερο μια ομολογία αποτυχίας παρά ένα σχέδιο. Επειδή δεν καταφέρνουμε να συμμαζέψουμε τη δημόσια ανώτατη παιδεία, την παρατάμε και προσπαθούμε να αρχίσουμε κάτι καινούριο – που όμως θα πάσχει από άλλα, βαρύτερα κουσούρια. Κι είναι βέβαια υποκριτικός ο ισχυρισμός ότι έτσι, με τον ανταγωνισμό, θα βελτιωθεί και η υπάρχουσα κατάσταση. Τίποτα δεν πρόκειται να αλλάξει όσο δεν εξευρίσκονται οι αναγκαίες πιστώσεις και κάποια διακομματική συναίνεση που να μειώνει το πολιτικό κόστος από τις αναγκαίες νομοθετικές αλλαγές. Απλώς, θα υπάρχει ανώτατη παιδεία δύο ταχυτήτων, η καλή για τους πλούσιους και μια μαραζωμένη για τους φτωχούς. Κι αυτό, όταν γίνει καθεστώς, με τίποτα δε θα αλλάξει.

Φαίνεται ότι δε μας έγινε μάθημα το πάθημα από την ιδιωτικοποίηση της τηλεόρασης: η αδυναμία συμμαζέματος της κρατικής τηλεόρασης οδήγησε στις αθλιότητες (επί της οθόνης και στα παρασκήνια) της ιδιωτικής. Με θετική διαφορά, την πραγματική βελτίωση της κρατικής. Και με μια αρνητική: ότι οι ζημιές για τον τόπο από την προτεινόμενη νέα διαμόρφωση της ανώτατης παιδείας θα είναι απείρως βαρύτερες.

2. Ο μύθος της άμιλλας

Όσοι υποστηρίζουν τη νομιμοποίηση και τη λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων στον τόπο μας (φροντίζοντας να τα εξωραΐσουν ως «μη

κρατικά αλλά και μη κερδοσκοπικά») προβάλλουν ως πρόσθετο επιχείρημα ότι η λειτουργία τους θα συντελέσει στο ανέβασμα του γενικού επιπέδου των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, δημοσίων και ιδιωτικών, παρακινώντας στην άμιλλα μεταξύ τους. Έτσι δίνεται η εντύπωση ότι βρέθηκε το μαγικό βοτάνι, τόσο σπουδαίο, ώστε να ισοσταθμίζει τα όποια μειονεκτήματα που θα παρουσίαζε η λειτουργία αυτή και να ενισχύει τα πλεονεκτήματα. Χρήσιμο είναι να δοκιμασθεί η αντοχή του επιχειρήματος αυτού απέναντι σε κάποιες κριτικές παρατηρήσεις.

Και πρώτ' απ' όλα, ένα αναγκαίο εννοιολογικό ξεκαθάρισμα: τι εννοούμε λέγοντας βελτίωση των πανεπιστημιακών σχολών, πώς γίνεται και πώς κρίνεται η βελτίωση αυτή; Γιατί η απάντηση στο ερώτημα αυτό δεν είναι καθόλου αυτονόητη. Θεωρούμε καλύτερο ένα πανεπιστήμιο που παρέχει αποτελεσματικότερο επαγγελματικό εξοπλισμό, κι έτσι βοηθάει τον απόφοιτό του στον ανταγωνισμό μέσα στην αγορά εργασίας; Ή θεωρούμε καλύτερο ένα πανεπιστήμιο που ανοίγει τους πνευματικούς ορίζοντες με τη γενική παιδεία που παρέχει, δημιουργώντας ολοκληρωμένους ανθρώπους και παρακινώντας στην επιστημονική έρευνα; Κι αν μερικά από τα αποτελέσματα αυτά μπορούν να μετρηθούν (π.χ. η επαγγελματική σταδιοδρομία), πώς να μετρηθεί η πνευματική ολοκλήρωση του ανθρώπου;

Η οικονομική διάσταση

Αλλά έστω. Όποιον ειδικότερο προσανατολισμό κι αν θελήσουμε να προτιμήσουμε, βέβαιη είναι η αποφασιστική σημασία των οικονομικών συντελεστών. Για να είναι «καλό» ένα πανεπιστήμιο, χρειάζεται άνετους χώρους για την κοινωνική συμβίωση των φοιτητών, λειτουργικά κτήρια, αίθουσες διδασκαλίας και σεμιναρίων, βιβλιοθήκες, εργαστήρια, μουσεία, κλινικές και όσα άλλα οι σύγχρονες αντιλήψεις θεωρούν όρους ύπαρξης για ένα συγκρότημα ανώτατων σχολών. Χρειάζεται ακόμα καλοπληρωμένους καθηγητές και βοηθητικό διδακτικό προσωπικό (ώστε να μπορεί να του επιβληθεί η αποκλειστική απασχόληση και να μην αναζητούν άλλο, «πλουσιότερο» πανεπιστήμιο), αποτελεσματικές γραμματείες και τεχνικές υπηρεσίες κι ένα πλήθος εργατοϋπαλλήλων για τη λειτουργία και τη συντήρηση όλων αυτών. Αυτά όλα, μόνα τους, μπορεί να μην εξασφαλίζουν την καλή ποιότητα, αλλά η έλλειψή τους εξασφαλίζει την κακή.

Αυτές οι απαντήσεις μεταφράζονται σε κεφάλαια και εισοδήματα.

Πώς θα εξασφαλισθούν τα κεφάλαια, πώς θα προτιμηθεί η επένδυση για τη δημιουργία ενός ιδιωτικού ή, έστω, «μη κρατικού» πανεπιστημίου, όταν εξαρχής διακηρύσσεται ότι αυτή η επένδυση πρέπει να μην αποφέρει κέρδη; Αυτό είναι ένα ερώτημα που κάποτε θα πρέπει να απαντηθεί από τους υποστηρικτές αυτού του τύπου ανώτατων σχολών. Σ' ό,τι όμως αφορά τα εισοδήματα, αυτά προφανώς δεν προβλέπεται να προέρχονται από την απόδοση πλεοναζόντων κεφαλαίων που επενδύονται και δεν μπορεί να προέρχονται παρά από τις πληρωμές των σπουδαστών, δηλαδή τα δίδακτρα, τα εξέταστρα, τα έξοδα διαβίωσης σε πανεπιστημιακούς χώρους.

Αυτό σημαίνει ότι πρώτο γνώρισμα ενός μη κρατικού πανεπιστημίου που θα ήθελε να είναι «καλό» και να αντέχει ή να παρακινεί στην άμιλλα είναι ότι πρέπει να είναι ακριβό. Κι ακόμα πιο ακριβό αν ακολουθεί ένα σύστημα μικρών διδακτικών ομάδων για καλύτερη επαφή ανάμεσα στο διδάσκοντα και στον διδασκόμενο. Να δεχθούμε ότι αυτό δεν είναι αναγκαστικά κακό; Έστω, αλλά να ξέρουμε ότι έτσι δε στήνουμε ένα πανεπιστήμιο υψηλών ποιοτικών προδιαγραφών και κοινωνικά «ουδέτερο»: στήνουμε ένα πανεπιστήμιο για πλούσιους, που λογικά, επειδή θα είναι και καλό –τουλάχιστον από άποψη υποδομής και όσων αυτή συνεπάγεται–, θα επιτείνει την κοινωνική ανισότητα νοθεύοντας τον αξιοκρατικό συναγωνισμό.

Έχει λεχθεί ότι τέτοια ιδιωτικά πανεπιστήμια, υψηλών επιπέδων στην υποδομή και ίσως στην απόδοση, θα παρακινήσουν και το κράτος να βελτιώσει την υποδομή, και έτσι την απόδοση των κρατικών πανεπιστημίων – ευεργετική παράπλευρη συνέπεια της άμιλλας. Το επιχείρημα αυτό προϋποθέτει ότι το κράτος μας έχει (ή μπορεί να βρει) τα μέσα για την καλή υποδομή και την καλή λειτουργία της ανώτατης παιδείας, αλλά δεν τα διαθέτει για το σκοπό αυτό, διότι δεν έχει αρκετά κίνητρα ή αρκετές πιέσεις για τέτοιες δαπάνες. Αν αυτό συμβαίνει, δεν είναι απλούστερο να κινητοποιηθούν οι αναγκαίες πιέσεις που θα οδηγήσουν το κράτος στη διάθεση των σχετικών κονδυλίων για τη βελτίωση της ανώτατης παιδείας παρά να ακολουθηθεί η τεθλασμένη της δημιουργίας ιδιωτικών πανεπιστημίων για να αναγκασθεί το κράτος να χρηματοδοτήσει τα κρατικά; Και τι μας εξασφαλίζει ότι η λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων θα έχει αυτό το αποτέλεσμα; Μήπως πιθανότερος είναι ένας περαιτέρω (οικονομικός και άλλος) μαρasmus των κρατικών πανεπιστημίων;

Οργανισμοί χορήγησης πτυχίων

Ας τολμήσουμε να θέσουμε το γενικότερο ερώτημα: Θέλουμε πραγματικά καλά πανεπιστήμια; Σε μια οργάνωση της κοινωνίας μας και της οικονομίας μας, όπου κύριο ρόλο παίζουν τα τυπικά προσόντα και το βόλεμα της μονιμότητας, μήπως ο βασικός στόχος του μέσου πρακτικά σκεπτόμενου νέου και της οικογένειάς του είναι η τακτοποίηση μ' ένα πτυχίο κι ένα διορισμό; Γιατί η αναζήτηση της ποιότητας στις σπουδές και στα πτυχία προϋποθέτει ανταγωνιστικούς όρους ποιότητας στην αγορά εργασίας, όπου κερδίζει ο καλύτερος, κι όχι όποιος έχει το ισχυρότερο (πολιτικό ή οικονομικό ή άλλο...) μέσο, και όπου αυτή η καλύτερη ποιότητα πρέπει συνεχώς να επιβεβαιώνεται με τον κίνδυνο, άλλως, να χαθεί το κερδισμένο πλεονέκτημα.

Χωρίς επίδειξη κυνισμού, ο πειρασμός είναι μεγάλος να τεθεί το ερώτημα: Αν υπήρχε ένα πανεπιστήμιο που, χωρίς πολλές (ή και με καθόλου...) σπουδές και εξετάσεις, θα χορηγούσε πτυχία, πόσοι στον τόπο μας δεν θα το προτιμούσαν; Όπως άλλωστε προτιμούν και μερικά τέτοια πανεπιστήμια του εξωτερικού. Φοβούμαι ότι η απάντηση θα έπρεπε να είναι: Οι περισσότεροι θα το προτιμούσαν αδιάστακτα. Κι αυτό φαίνεται καθαρά στις «κάποιες» αντιδράσεις που προβάλλονται σε κάθε απόπειρα «εντατικοποίησης» (δηλαδή: ανεβάσματος του επιπέδου των σπουδών) και από την πλευρά εκείνων που σπουδάζουν και από την πλευρά ενός γενικότερου κοινωνικού περιγύρου.

Και η αξιολόγηση;

Μέσα σ' αυτήν την κοινωνική πραγματικότητα, τι νόημα έχει η αναζήτηση κινήτρων για την άμιλλα μεταξύ των πανεπιστημίων; Ίσως αυτός να είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους ματαιώνεται κάθε απόπειρα αξιολόγησης των πανεπιστημίων, ότι κανείς τελικά δεν ενδιαφέρεται γι' αυτήν. Ένας άλλος λόγος, σπουδαίος κι αυτός, είναι ότι δεν έχει διατυπωθεί καμιά ικανοποιητική πρόταση γι' αυτήν την αξιολόγηση που συζητείται κάθε τόσο: Ποιος μπορεί να την κάνει και με ποια κριτήρια, ώστε να εξασφαλίζεται κάποιο ελάχιστο όριο σοβαρότητας και αντικειμενικότητας της κρίσης. Ίσως όμως ο σπουδαιότερος λόγος να είναι αυτός που μας γυρίζει στην αρχή των σκέψεων που διατυπώνονται παραπάνω: η κρίσιμη σημασία των οικονομικών δυνατοτήτων. Όταν ένα πανεπιστήμιο, δημόσιο ή ιδιωτικό, διαθέτει, από όποια πηγή, περισσότερα οικονομικά μέσα από κάποιο άλλο, η σύγκρι-

ση είναι από τη βάση της άδικης, γιατί το πιθανότερο είναι ότι το πλούσιο θα είναι καλύτερο από το φτωχό.

Το επιχείρημα της άμιλλας είναι ένα όπλο στη φαρέτρα όσων υποστηρίζουν την αποκρατικοποίηση των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μέσα στο κύμα των αποκρατικοποιήσεων που σηματοδοτεί τις σύγχρονες εξελίξεις. Το θέμα έχει σπουδαιότητα μεγαλύτερη απ' ό,τι φαίνεται και, σ' αυτή τη φάση, καταστάσεις μη αναστρέψιμες μπορεί να δημιουργηθούν από ευρωπαϊκές πιέσεις και από ατυχείς διακομματικές συναινέσεις.

ABSTRACT*

Profiteering and Emulation

There is presently a clash of ideologies concerning Greek universities: equality versus effectiveness seems to exemplify this clash. For its supporters the state university seemingly stands for the former; for its opponents the private university stands for the latter. In an attempt to reach an acceptable compromise, the establishment of a hybrid type of institution, the non-state, non-profit university, has been proposed. It could allegedly incorporate all the advantages and preclude all deficiencies of both parent institutions.

Yet, this hybrid institution is generally foredoomed to failure. In the first place, no real businessman would be willing to invest without any profit, unless he looks forward to gaining other kinds of benefits (social status, political influence, fringe benefits etc.) On the other hand, a non-profit university would have to rely on high student fees that only the rich could afford (a violation of the equity principle) or, alternatively, to rely on donations from big firms in which case they would determine research and teaching priorities (a violation of the common good principle and of the development of an all-round personality at the individual level). In any case, the quality of university education is at stake.

Private or non-profit universities are not therefore the proper cure for the malaise of the state university – it is actually the means to bypass its problems. What is really need-

---

* Την αγγλική περίληψη του κειμένου έγραψε ο Δ. Θεοχάρης.

ed is the substantial financial support on the part of the state and the radical reform of the existed legal structure for higher education. It is only through such measures that the long standing problems of the university can be confronted.